

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, број 61/06 –пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Пресуда Европског суда за људска права по представци број 36500/05 – Салонтаји-Дробњак против Србије, која гласи:

„САВЕТ ЕВРОПЕ

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ САЛОНТАЈИ-ДРОБЊАК против СРБИЈЕ
(Представка број 36500/05)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

13. октобар 2009. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Салонтаји-Дробњак против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење) заседајући у већу у чијем су саставу били:

Françoise Tulkens, *председник*,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danutė Jočienė,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria,
Kristina Pardalos, *судије*,
и Françoise Elens-Passos, *заменик секретара Одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 22. септембра 2009. године, изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 36500/05), коју је Суду поднео против Државне Заједнице Србија и Црна Гора према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: “Конвенција”) у то време држављанин Државне Заједнице Србија и Црна Гора, г. Славко Салонтаји-Дробњак (у даљем тексту: “Подносилац представке”), дана 11. октобра 2005. године.
2. Од 3. јуна 2006. године, после Декларације о независности Црне Горе, Србија је искључива страна уговорница у поступцима пред Судом.
3. Подносиоца представке заступао је г. Y. Grozev, адвокат из Софије и гђа Љ. Палибрк из Хелшинског одбора за заштиту људских права у Србији, невладине организације из Београда. Владу Државне Заједнице Србија и Црна Гора, а, касније, Владу Србије (у даљем тексту: “Влада”) заступао је њен заступник, г. С. Царић.
4. Подносилац представке је тврдио да постоје бројне повреде његових права зајамчених према члану 6. ст. 1, 8 и 13. Конвенције, које су све настале у контексту делимичног лишења пословне способности и његових каснијих покушаја да му се радна способност врати у потпуности.
5. Дана 22. маја 2008. године Председник Другог одељења је одлучио да Владу обавести о представци. Примењујући члан 29. став 3. Конвенције, решио је, такође, да основаност представке разматра истовремено када и допуштеност.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

6. Подносилац представке је рођен 1949. године и живи у Врбасу, Србија.
7. Чињенице предмета, како су их странке доставиле, могу се сумирати како следи.

A. Увод

8. Од 1973. године подносилац представке је покренуо, углавном пред Општинским судом у Врбасу, неких две стотине парница против његовог послодавца и руководства, као и разних приватних лица и службеника Владе, износећи неправилности, узнемиравање и/или безакоње. Он је, такође, поднео бројне кривичне притужбе по истом основу.
9. Против послодавца подносиоца представке 2003. године је покренут стечајни поступак, а подносилац представке је отпуштен.
10. Наведене парнице су се, међутим, наставиле, а неке су касније окончане у корист подносиоца представке.

Б. Први круг кривичних поступака и друге чињенице у вези са тим

11. Подносилац представке је у јуну 1996. године претио генералном директору свог послодавца ловачким ножем и лажном ручном гранатом. На крају се, ипак, добровољно предао у оба случаја, а директор је добио посекотину на десној руци.
12. Подносилац представке је касније оптужен за кривично дело угрожавања сигурности.
13. У току овог поступка подносиоца представке су прегледала два тима медицинских вештака.
14. Први тим вештака (Медицински центар Нови Сад – Институт за психијатрију) је навео да је он душевно болестан, да пати од параноидне психозе, и да се због тога не може сматрати кривично одговорним. Даље, пошто је постојала стварна опасност да подносилац представке може поново да нанесе повреду, тај тим је препоручио обавезно психијатријско лечење у установи.
15. Други тим вештака (КПД болница у Београду) је 6. новембра 1996. године утврдио да подносилац представке има гранични поремећај личности, али није сматрао да је он озбиљно агресиван и препоручио је обавезно психијатријско лечење на слободи.

16. Општински суд у Врбасу је 22. новембра 1996. године утврдио да подносилац представке није кривично одговоран с обзиром да не може да управља својим поступцима нити да правилно схвати њихово значење (видети став 84 у даљем тексту). Он је, међутим, наложио обавезно психијатријско лечење подносиоца представке ван установе.

17. Од 22. новембра 1996. године до 15. новембра 1998. године подносилац представке је редовно долазио на лечење. Ове обавезе је ослобођен 16. новембра 1998. године.

18. Полиција у Врбасу је 5. септембра 2003. године позвала подносиоца представке да дâ изјаву у вези са његовим сталним претњама које је наводно упућивао истом генералном директору.

В. Поступак за утврђивање пословне способности подносиоца представке и чињенице у вези са тим

19. Пошто је у вези са овим поступком примио предлоге Окружног суда у Новом Саду и Врховног суда у Београду од 26. октобра 2001. године, односно 31. октобра 2001. године, који су већ разматрали притужбе подносиоца представке у једном броју посебних парничних поступака који су били у току (видети став 106. у даљем тексту, чл. 82 и 79., тим редоследом), Општински суд у Врбасу је у марту 2002. године препоручио локалном Центру за социјални рад, “ЦСР”) да званично затражи покретање поступка за утврђивање пословне способности подносиоца представке.

20. “ЦСР” је 18. марта 2002. године прихватио овај предлог.

21. Општински суд је 21. марта 2002. године установио да је наведени поступак тиме покренут по службеној дужности и наложио да подносилац представке буде подвргнут психијатријском прегледу од стране Судско-медицинског одбора Медицинског факултета у Новом Саду. За то је дао следеће објашњење:

„С обзиром на чињеницу да је [подносилац представке] укључен у многе правне предмете и да се број ових предмета ... веома увећава, у интересу је суда да се размотри његова способност да одлучује ... [као што је већ] ... истакао Окружни суд у Новом Саду и Врховни суд Србије ... “

22. Ова одлука је истог дана уручена подносиоцу представке.

23. Форензичко-медицински одбор је после тога заказао прегледе за 8. април 2002. године и 15. април 2002. године, али је подносилац представке одбио да буде прегледан док се не испуне одређени услови. Подносилац представке је посебно затражио: (i) да буде унапред обавештен о идентитету вештака који ће га прегледати; (ii) да на крају добије прилику да прихвати или одбије изабране вештаке; (iii) да се

његов преглед обави у судници у присуству судије као и јавности; и (iv) да се цео преглед снима аудио-визуелно.

24. Форензичко-медицински одбор је 26. априла 2002. године и поново 14. марта 2003. године обавестио Општински суд да су ти услови неприхватљиви.

25. Два друга вештака, које је Општински суд касније именовано, били су истог мишљења и одбили су ангажовање, док још два вештака нису били доступни или нису били вољни да подносиоца представке лично прегледају.

26. У међувремену, 20. марта 2003. године, "ЦСР" је именовано Љ.З. да поступа као привремени старалац подносиоца представке и да га заступа у поступцима.

27. Подносилац представке је 29. маја 2003. године обавештен да је председник Општинског суда прихватио да му се дозволи да се направи аудио запис његовог психијатријског прегледа.

28. "ЦСР" је 8. новембра 2003. године именовано З. П. да поступа као нови привремени старалац подносиоца представке.

29. Подносилац представке је 17. фебруара од једног од вештака затражио зајам, с обзиром на његову „тешку финансијску ситуацију“.

30. Подносилац представке је 19. фебруара 2004. године обавестио Општински суд о тешким финансијским проблемима његове породице, цитирајући да је главни разлог за то његова немогућност да добије накнаду у разним парничним поступцима.

31. После неколико рочишта, одржаних до краја јуна 2004. године, којима су присуствовали вештаци и/или подносилац представке, Општински суд је 28. јуна 2004. године наложио да овај други буде обавезно прегледан и смештен у психијатријску установу највише три месеца. Овде се суд ослонио на мишљења вештака који су до тада саслушани и на неспремност самог подносиоца представке да буде подвргнут психијатријском прегледу.

32. И подносилац представке и З. П. су поднели жалбу против ове одлуке.

33. Окружни суд је 12. јула 2004. године потврдио одлуку донету у првом степену.

34. Окружни јавни тужилац из Новог Сада је 5. августа 2004. године ургирао код Општинског суда да убрза поступак, тврдећи да је подносилац представке недавно претио његовом особљу телефоном.

35. Општински суд је накнадно, у два посебна наврата, позвао подносиоца представке да се добровољно одазове психијатријском прегледу.

36. З. П. се 13. септембра 2004. године, односно 17. септембра 2004. године и 8. октобра 2004. године жалио председнику Општинског суда, председнику Врховног суда, односно "ЦСР", наводећи да је поступак

покренут супротно закону, да је претерано дуг и да негативно утиче на подносиоца представке и његову породицу.

37. З. П. је 20. октобра 2004. године обавестио “ЦСР” и Општински суд да је одлучио да више не буде привремени старалац подносиоца представке.

38. “ЦСР” је 25. новембра 2004. године обавестио Општински суд да подносилац представке може да у поступку сам себе заступа.

39. Неодређеног датума Општински суд је наложио полицији да подносиоца представке лиши слободе и смести га у психијатријску установу ради посматрања.

40. Подносилац представке се 7. децембра 2004. године сагласио да буде прегледан у просторијама Института за психијатрију клиничког центра у Новом Саду. На његов захтев, судија надлежан за његов предмет је присуствовао прегледу.

41. Институт за психијатрију клиничког центра у Новом Саду је 24. децембра 2004. године закључио да подносилац представке пати од параноје парницења (*paranoia querulans*) и препоручио ограничење његове пословне способности. Вештаци су подсетили, између осталог, на бројне покренуте парнице и поднеске подносиоца представке, кривични поступак који је против њега покренут 1996. године, наводне претње из августа 2004. године и дуг настао због судских трошкова.

42. председавајући судија, В. Ј., је 16. децембра 2004. године затражио да се изузме из овог предмета, приметивши да је непрекидно био изложен притиску од стране подносиоца представке. Вршилац дужности председника Општинског суда је, међутим, 27. децембра 2004. године одбио овај захтев.

43. У одговору на претходни предлог Општинског суда, “ЦСР” је 12. фебруара 2005. године именовано М. Г. да буде привремени старалац подносиоца представке и да га заступа у поступцима.

44. Подносилац представке је 20. јануара 2005. године обавестио Општински суд о својој породичној ситуацији. Он је описао свој стални сукоб са женом због тога што наводно не даје допринос породичном буџету, међусобне претње и њено мишљење да сви проблеми проистичу из његовог „статуса“.

45. Подносилац представке је касније дао писано овлашћење свом суседу, С. Н. да га заступа пред Општинским судом. С. Н. је прописно доставио свој овлашћење и сходно томе је позван да присуствује следећем рочишту.

46. Рочиште заказано за 7. фебруар 2005. године је одложено, на захтев подносиоца представке, а следеће рочиште је заказано за 22. фебруар 2005. године.

47. Рочиште је одржано 22. фебруара 2005. године а председавао му је други судија. Подносилац представке није био присутан, јер је већ био смештен у притвор до суђења у оквиру посебног кривичног

предмета против њега (видети став 53. у даљем тексту). Представник подносиоца представке, С. Н., је дошао на рочиште, али му није допуштено да уђе у судницу. Подносиоца представке је уместо тога заступала М. Г., правница запослена у “ЦСР” која је именована да га заступа. Изгледа да се подносилац представке није никада сусрео са М. Г. и да не зна за њено именовање.

48. После рочишта, Општински суд је истог дана донео одлуку да се подносилац представке делимично лиши пословне способности. Он је даље навео да се ограничава његова пословна способност за учествовање у правним радњама, одлучивање о сопственом лечењу и располагање већим новчаним средствима. Општински суд се ослонио на извештај Института за психијатрију из Новог Сада и подсетио на извештаје вештака припремљене 1996. године. Он је на крају навео да нема потребе да се подносилац представке лично саслуша пошто то, на основу доступних психијатријских доказа, није целисходно у смислу члана 36. став 2 Закона о ванпарничном поступку (ЗВП, видети став 101. у даљем тексту). У спису предмета не постоји доказ који указује да је М. Г. оспорио ову одлуку или извештај који је дао Институт за психијатрију из Новог Сада.

49. Подносилац представке је 24. марта 2005. године уложио жалбу, тврдећи: (i) да је поступак покренут незаконито; (ii) да је „ЦСР” именовано лице које ће га заступа без његовог знања; (iii) да лицу које је он овластио није дозвољено да га заступа; и (iv) да је лично искључен са рочишта приликом разматрања његове пословне способности.

50. Окружни суд у Новом Саду је 12. марта 2005. године потврдио одлуку донету у првом степену.

51. Подносилац представке је 31. марта 2005. године уложио ревизију Врховном суду, ослањајући се на исте аргументе. Он се даље жалио на методе и закључке прегледа.

52. Врховни суд је 28. фебруара 2006. године донео одлуку против подносиоца представке.

Г. Други круг кривичног поступка

53. Полиција је 9. фебруара 2005. године лишила слободе подносиоца представке и он је оптужен за кривично дело угрожавања сигурности. Ова оптужба је заснована на притужбама које су поднели В. Ј., судија који је води парнични поступак подносиоца представке, председник Општинског суда у Врбасу и неколико других појединаца.

54. Подносиоца представке је истог дана испитао истражни судија Општинског суда у Врбасу који му је одредио притвор.

55. Истражни судија је 14. фебруара 2005. године покренуо званичну судску истрагу против подносиоца представке, а 23. марта 2005.

године је наложио да подносилац представке буде подвргнут психијатријском прегледу.

56. Тим медицинских стручњака из КПД болнице у Београду је поднео извештај. У извештају се, између осталог, закључује следеће:

„Евидентно је да је у тренутку када је ... [подносилац представке наводно извршио предметно кривично дело] ... имао изобличене идеје ... [о] ... суду... [као и о] ... судијама и другим ... [људима] ... укљученим у поступак ... узимајући у обзир ... личност ... [подносиоца представке] и његов ... поремећај ... налазимо да је његова пословна способност да схвати важност својих поступака и да њима управља знатно смањена ... [али се не искључује] ...“

57. Подносилац представке је 9. маја пуштен из притвора.

58. Истражни судија је 25. маја 2005. године испитао једног од чланова наведеног тима медицинских вештака како би се разјаснили њихови актуелни закључци у светлу неусклађености са њиховим извештајем из 1996. године. Тај вештак је објаснио, између осталог, да подносилац представке пати од граничног поремећаја личности, да тај поремећај, као такав, није душевно обољење, већ да га, такође, карактеришу повремене психотичне епизоде када се стање подносиоца представке може сматрати привременим душевним обољењем. Одлучујући фактор је посебна ситуација са којом се подносилац представке суочава и његова реакција на исту. У вези са релевантним чињеницама, 1996. године се са правом сматрало да подносилац представке није кривично одговоран, при чему се његова кривична одговорност 2004. године није могла потпуно искључити.

59. Окружни суд у Новом Саду је 12. септембра 2005. године одлучио да поступак треба наставити пред Општинским судом у Бачкој Паланци. Он је закључио да је то неопходно јер су све наводне жртве у предмету запослене у Општинском суду у Врбасу.

60. Општински суд у Бачкој Паланци је 16. маја 2006. године утврдио да је подносилац представке крив и осудио га на казну затвора од шест месеци, условно на период од три године. Суд је приметио да је подносилац представке већ био лишен пословне способности, али се ослонио на мишљење Затворске болнице из Београда у вези са његовом кривичном одговорношћу.

61. Адвокат подносиоца представке, а и сам подносилац представке, лично, су 30. маја 2006. године, односно 31. маја 2006. године уложили жалбу Окружном суду у Новом Саду. Обе жалбе су, међутим, на крају одбијене.

Д. Покушај повраћаја пословне способности подносиоца представке и друге релевантне чињенице

62. Подносилац представке је 7. јуна 2005. године поднео предлог Општинском суду у Врбасу за повраћај пословне способности. Службеник је, међутим, одбио да прими овај предлог, позивајући се на интерни налог потпредседника суда од 31. маја 2005. године на основу ког се не сме примити ниједан поднесак подносиоца представке док он не добије стараоца.
63. “ЦСР” је 13. јуна 2005. године именовao И.С., сина подносиоца представке, за његовог стараоца. Центар је навео да би И.С. морао да прибави њихову сагласност за предузимање „ограничених радњи“ у име подносиоца представке.
64. И.С. је 23. јуна 2005. године поднео предлог Општинском суду тражећи повраћај пословне способности подносиоца представке у потпуности (2П 6/05).
65. И.С. је 25. августа 2005. године поднео још један поднесак Општинском суду са истим циљем (2П 8/05).
66. “ЦСР” је 12. септембра 2005. године обавестио Општински суд да овај предлог неће подржати.
67. Суд је 23. септембра 2005. године одбацио предлог од 23. јуна 2005. године, објаснивши да, пошто не постоји сагласност “ЦСР”, И.С. нема основ да покреће предметни поступак. Општински суд је истог дана одбацио и предлог од 25. августа 2005. године, наводећи да је предлог ове врсте већ поднет.
68. И.С. се жалио на обе одлуке, али је Окружни суд у Новом Саду 25. јануара 2006. године потврдио одлуку која је донета у предмету број 2П6/05. Он је истог дана, међутим, укинуо одлуку донету у предмету број 2П 8/05, наводећи да поднесак достављен 25. августа 2005. године није посебно питање већ само додатна молба уз први предлог.
69. Подносилац представке је 30. марта 2006. године поднео предлог “ЦСР”, тражећи покретање судског поступка ради повраћаја његове пословне способности у потпуности.
70. “ЦСР” је 20. априла 2006. године одбацио овај захтев, наводећи да је пословна способност подносиоца представке ограничена због чега предлоге не може да подноси лично.
71. Подносилац представке је 28. априла 2006. године против ове одлуке уложио жалбу, преко “ЦСР”. Жалба је упућена Покрајинском секретаријату за здравство и социјалну политику.
72. “ЦСР” је 5. јуна 2006. године одбацио ову жалбу, наводећи да подносилац представке није овлашћен да је поднесе.

73. И.С. је 8. јуна 2006. године поднео нови предлог Општинском суду (2П 4/06) за повраћај пословне способности подносиоца представке. Истог дана је поднео и идентичан предлог “ЦСР”.
74. “ЦСР” је 10. јуна 2006. године навео, између осталог, да је, као део поновног разматрања статуса подносиоца представке, он остао склон вођењу парница, а једина разлика је у томе што сада његове поднеске потписује И.С. Тим “ЦСР” су чинили психолог, правник и социјални радник.
75. Подносилац представке је поново 14. јуна 2006. године уложио жалбу против одлуке “ЦСР” од 20. априла 2006. године, овог пута директно Покрајинском секретаријату.
76. И. С. је 19. јула примио допис од Покрајинског секретаријата којим га обавештава да своје предлоге треба да упућује “ЦСР”.
77. “ЦСР” је 3. октобра 2007. године у име подносиоца представке поднео захтев за инвалидску пензију.
78. “ЦСР” је 21. новембра 2007. године, између осталог, потврдио своје ставове од 10. јуна 2006. године.
79. Општински суд је 19. децембра 2007. године донео одлуку да здружи поступке у предметима бр. 2П 8/05 и 2П 4/06, па је 20. децембра 2007. године позвао “ЦСР” да изнесе своје мишљење о томе да ли треба покренути поступак за повраћај пуне пословне способности подносиоца представке.
80. “ЦСР” је 25. децембра 2007. године навео да не постоје разлози да се то учини, па је Општински суд 26. децембра 2007. године одбацио предметни предлог.
81. “ЦСР” је 18. марта 2008. године именовao Т.М. за новог стараоца подносиоца представке.
82. Подносилац представке је касније желео да узме зајам да би купио нов аутомобил, али је Т.М. одбио да поступи по његовом захтеву. “ЦСР” је затим именовao И.С. за привременог стараоца подносиоца представке само по овом питању.
83. “ЦСР” је 11. августа 2008. године ослободио Т. М. обавезе да буде старалац подносиоца представке и на то место поново именовao И. С.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

А. Основни кривични закон (објављен у „Службеном листу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ – Сл. лист СФРЈ – бр. 44/76, 46/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90 и 54/90, „Службеном листу Савезне Републике Југославије“ – Сл. лист СРЈ – бр. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94 и 61/01 као и у „Службеном гласнику Републике Србије“ – Сл. Гласник РС – број 39/03)

84. Релевантне одредбе члана 12. гласе како следи:

„(1) Није[био] урачунљив учинилац који у време извршења кривичног дела није могао схватити значај свог дела или није могао управљати својим поступцима услед трајне или привремене душевне болести, привремене душевне поремећености или заосталог душевног развоја...

(2) Учиниолац ... чија је способност да схвати значај свог дела или способност да управља својим поступцима била битно смањена услед неког стања из става 1. овог члана ... може се блаже казнити ...“

Б. Закон о браку и породичним односима (објављен у „Службеном гласнику РС“, бр. 22/80, 11/88, 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 и 29/01)

85. Члан 15. је предвиђао да са 18 година старости сва лица стичу пуну пословну способност.

86. Члан 274. став 2. је предвиђао да су пунолетна лица која, због душевне болести или „заосталог развоја“, битне злоупотребе или „старосне немоћи“, или неког сличног разлога, угрожавају своја сопствена права и интересе или права и интересе других, делимично лишена пословне способности.

В. Породични закон (објављен у „Службеном гласнику РС“, број 18/05)

87. Члан 12. став 1. предвиђа, између осталог, да послове заштите породице помоћи породици и старатељства врши орган старатељства, тј. надлежни “ЦСР”.

88. Члан 64. ст. 1, 2 и 3. предвиђају да дете испод 14 година може да буде укључено у правне послове мањег значаја или оне које не повлаче за собом преузимање неких обавеза. Дете узраста између 14 и 18 година, међутим, може да предузима све правне послове, чак и са претходном или накнадном сагласношћу његових родитеља, или сагласношћу органа старатељства у вези са посебно вредном имовином. Дете од 15 година може да самостално предузима правне

послове у вези са управљањем и располагањем зарадом или другом имовином која је стечена радом.

89. Чланови 124, 125. став 3. и 137. предвиђају да дете без родитељске бриге, као и пунолетно лице лишено пословне способности, имају обезбеђеног стараоца. Стараоца именује орган старатељства, а он свог штићеника заступа на исти начин на који родитељ заступа дете. Уз претходну сагласност органа старатељства, старалац, између осталог, може да донесе одлуку о предузимању медицинских захвата који су потребни штићенику, дâ сагласност за све правне послове које штићеник од 14 или више година предузме и предузима све правне послове неопходне за управљање и располагање приходима које штићеник млађи од 15 година стиче.

90. Члан 139. предвиђа да имовином штићеника која није стечена његовим радом управља старалац. Старалац је самосталан у вези са „редовним управљањем“ овом имовином, али додатне радње може да предузме само уз претходну сагласност органа старатељства.

91. Члан 140. ст. 1 и 2. предвиђају да старалац, без претходне сагласности органа старатељства, може располагати имовином штићеника која није стечена његовим радом.

92. Члан 147. предвиђа да пунолетно лице може бити лишено пословне способности у потпуности или делимично ако, због болести или проблема у развоју, угрожава своја права и интересе и интересе других. Пословна способност лица које ју је делимично лишено је иста као пословна способност малолетника узраста између 14 и 18 година. Судском одлуку се одређују правни послови које лице у питању може самостално предузети.

93. Члан 132. став 1 предвиђа да орган старатељства може, такође, ако је неопходно, именовати привременог стараоца ради заштите права и интереса штићеника.

94. Члан 148. предвиђа да пословну способност штићеника може повратити надлежан суд пошто престану да постоје разлози за лишавање пословне способности.

95. Породични закон је ступио на снагу 1. јула 2005. године, чиме је Закон о браку и породици стављен ван снаге.

Г. Закон о ванпарничном поступку (објављен у „Службеном гласнику РС“, бр. 25/82, 48/88, 46/95 и 18/05)

96. Чланови 31 – 44. предвиђају детаље у вези са поступком за потпуно или делимично лишавање пословне способности као и њено могуће касније обнављање.

97. Члан 31. став 1. посебно предвиђа да се пунолетно лице потпуно или делимично лишава пословне способности у зависности о степена

способности да самостално брине о својим правима и интересима, и под условом да за то постоје правни основ.

98. Члан 32. предвиђа да поступак може покренути надлежан суд по службеној дужности, орган старатељства, брачни друг, дете или родитељ лица у питању, или његова бака и деда, браћа, сестре, или унуци, ако живе са њим. Поступак може, такође, покренути и лице у питању, ако је у стању да схвати важност таквог предлога.

99. Члан 33. став 2. предвиђа да се предлог може поднети уз неопходно овлашћење ако орган старатељства не покрене поступак.

100. Члан 35. предвиђа да суд доноси одлуку након одржаног рочишта. Суд на то рочиште позива лице против кога се поступак води, представника органа старатељства, стараоца лица о коме је реч или привременог представника, као и лице које је предложило покретање поступка. На рочишту судија саслушава лице против кога се поступак води. Ако се то лице налази у медицинској установи, саслушање се обавља у тој установи.

101. Члан 36. став 1. предвиђа да суд „лично саслушава“ лице против кога се води поступак. Према члану 36. став 2. суд се, међутим, може ослободити обавезе саслушања ако би оно било штетно за здравље тог лица или ако је саслушање немогуће због душевног или физичког стања тог лица.

102. Члан 37. предвиђа, између осталог, да суд, такође, саслушава и сва друга лица која могу да дају релевантне информације.

103. Члан 38. предвиђа, између осталог, да лице против кога сепоступка води прегледају најмање два лекара одговарајућеспецијалности која дају своје мишљење у вези са његовим менталним стањем. Ако је због тога неопходно и ако то не би било штетно по његово здравље, надлежни суд има право да наложи смештај лица против кога се поступак води у психијатријску установу у периоду од највише три месеца.

104. Члан 42. предвиђа да суд враћа пуну пословну способност, било на основу предлога органа старатељства или по службеној дужности, када разлози за одузимање пословне способности престану да постоје. Сви они који имају право да поднесу предлог за лишење пословне способности могу, такође, поднети и предлог за њено враћање.

105. Најзад, члан 43. наводи да се одредбе у вези са лишавањем пословне способности примењују, *mutatis mutandis*, у поступцима у вези са њеним враћањем.

Д. Закон о парничном поступку (објављен у „Службеном листу СФРЈ“, бр. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 72/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91 као и у „Службеном листу СРЈ“, бр. 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 и 3/02)

106. Релавантне одредбе овог члана предвиђају следеће:

Члан 79.

„Странка која има пуну парничну способност може лично предузимати све радње у поступцима (парнична способност).

Пунолетно лице чија је парнична способност делимично ограничена ... [може да заступа] ... у границама своје [постојеће] пословне способности.

Члан 82.

„У току целог поступка [парнични] суд ће по службеној дужности пазити да ли лице које се појављује као странка може [заправо] бити странка у поступку и да ли је парнично способно ...“

III. РЕЛЕВАНТНА МЕЂУНАРОДНА ДОКУМЕНТА

107. Комитет министара Савета Европе је 23. фебруара 1999. године усвојио „Начела у вези са правном заштитом неспособних одраслих лица“, Препорука број Р (99) 4. Релевантне одредбе ових начела гласе како следи:

Начело 2- Флексибилност у правном одговору

„1. Мере за заштиту и други правни договори на располагању за заштиту личних и економских интереса неспособних одраслих лица треба да буду довољни, у обиму и флексибилности, да омогуће одговарајуће правне одговоре који ће се дати за различите степене неспособности и разне ситуације. ...

4. Обим мера заштите треба да обухвати, у одговарајућим случајевима, оне мере које не ограничавају пословну способност лица о коме је реч.“

Начело 3 – Максимална заштита способности

„1. Законодавни оквир треба, онолико колико је могуће, да призна да могу да постоје различити степени неспособности и да неспособност може да варира с времена на време. Сходно томе, мера заштите не треба аутоматски да има за резултат потпуно одстрањивање пословне способности. Међутим, ограничење пословне способности треба да је могуће када се покаже да је неопходно ради заштите лица у питању.

2. Посебно, мера заштите не треба аутоматски да лиши лице о коме је реч права гласа, или да напише тестамент, или да пристанак или одбије пристанак на неку интервенцију у области здравља, или да доноси друге одлуке личног карактера у било ком тренутку када му то способност дозвољава да учини. ...“

Начело 6 – Пропорционалност

„1. Када је потребна нека мера заштите, она треба да буде пропорционална степену способности лица о коме је реч и примерена појединачним околностима и потребама лица о коме је реч.

2. Мера заштите треба да се меша у пословну способност, права и слободе лица о коме је реч у минималној мери која је спојива са постизањем сврхе интервенције. ...“

Начело 13 – Право на лично саслушање

„Лице о коме је реч треба да има право да буде лично саслушано у било ком поступку који би могао да утиче на његову пословну способност.“

Начело 14 – Трајање разматрања и жалба

„1. Мере заштите треба, кад год је могуће и одговарајуће, буду ограниченог трајања. Треба размотрити предузимање периодичних ревизија. ...

3. Треба да постоји одговарајуће право жалбе.“

ПРАВО

I. ПРЕЛИМИНАРНИ ПРИГОВОР ВЛАДЕ

108. Влада је изнела да је део представке некомпатибилан *ratione temporis* са одредбом Конвенције зато што се односи на догађаје пре него што ју је Србија ратификовала.

109. Подносилац представке није дао коментар.

110. Суд примећује да је, у складу са опште прихваћеним начелима међународног права, Висока страна уговорница једино обавезна по Конвенцији у вези са догађајима који су се десили после њеног ступања на снагу. Он даље примећује да је Србија ратификовала Конвенцију 3. марта 2004. године и да су се неки догађаји, на које се позива представка у предметном случају, заиста десили пре тог датума. Суд према томе има надлежност *ratione temporis* да разматра притужбе подносиоца представке у оној мери у којој се оне односи на догађаје после 3. марта 2004. године. Он ће, упркос томе, из разлога контекста и приликом разматрања притужби подносиоца представке у целини, такође, узети у обзир било које и све релевантне догађаје пре тог датума (видети, *mutatis mutandis*, *Sovtransavto Holding protiv Украјине*, број 48553/99, ст. 54 – 58, ЕЦХР 2002 – VII). Сходно томе, прелиминарни приговор Владе се мора одбити.

111. Суд примећује да притужбе подносиоца представке нису очигледно неосноване у смислу члана 35. став 3. Конвенције. Он даље примећује да нису недопуштене ни по ком другом основу. Оне се према томе морају прогласити допуштеним.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. СТАВ 1 КОНВЕНЦИЈЕ

112. Подносилац представке се жалио, према члану 6., став 1. Конвенције на повреду права на правично суђење у поступку у вези са утврђивањем његове пословне способности.

113. Подносилац представке се даље жалио, у оквиру исте одредбе, да му је онемогућен приступ суду у вези са његовим предлогом да му се пословна способност потпуно врати.

114. Члан 6. став 1. Конвенције гласи како следи:

“...Свако, током одлучивања о његовим (или њеним) грађанским правима и обавезама ... има право на правичну ... расправу у разумном року ... пред непристрасним судом ...”

А. У вези са притужбом подносиоца представке на правичност поступка за оцењивање његове пословне способности

1. Аргументи које су стране изнеле

115. Подносилац представке је поново потврдио своју притужбу. Он је посебно нагласио начин и околности у којима је поступак покренут, његово искључење са завршног рочишта одржаног 22. фебруара 2005. године, недостатак делотворног заступања том приликом, недоследност постојећих медицинских извештаја и, најзад, недовољно образложене одлуке домаћих судова.

116. Влада је тврдила да је спорни поступак био правичан у смислу члана 6. став 1 Конвенције.

117. Посебно, одлука Општинског суда да по службеној дужности покрене поступак за оцењивање пословне способности подносиоца представке не би могла, сама по себи, да доведе до закључка да је наведени суд прекршио начело процесне правичности. Одређени судски поступци су морали да се покрену по службеној дужности зато што је, између осталог, странка о којој је реч неспособна да то сама учини.

118. Општински суд је 21. марта 2002. године покренуо и поступак за оцењивање пословне способности подносиоца представке и наложио да подносилац представке буде подвргнут психијатријском прегледу. Он је, такође, дао и одговарајуће образложење с тим у вези.

119. Разлог за покретање поступка у питању је био да се утврди способност подносиоца представке да самостално брине о својим правима и интересима, при чему је његова претерана склоност ка парничењу била само релевантна чињенична индикација у том смислу.

120. У складу са ЗВП, Општински суд није имао обавезу да поднесе „предлог по службеној дужности“ за покретање предметног поступка. Уместо тога, пошто је узео у обзир предлоге које је дао Окружни суд и Врховни суд, и пошто је добио сагласност “ЦСР”, он је усвојио одлуку да покрене предметни поступак и тиме у потпуности поступио према релевантном домаћем законодавству.

121. Општински суд је, такође, поступио у складу са чланом 36. став 2. ЗВП, пошто је одлучио да није било потребе да се подносилац представке лично саслуша 22. фебруара 2005. године. Подносилац представке је већ био саслушан у суду неколико пута пре тога, његов привремени старалац је присуствовао предметном рочишту, а постојали су и обавезујући форензички као и други образложени докази да се о основаности предмета одлучи у његовом одсуству. Општински суд је даље оправдано претпоставио да се, ако се позове, подносилац представке неће моћи прописно саслушати због његовог стања и/или да би саслушање имало штетан утицај на његово здравље. У сваком случају, чак и да је подносилац представке саслушан, Општински суд не би могао доћи до другачијег закључка.

122. Именовање привременог староца 12. фебруара 2005. године, који ће га заступати, било је у најбољем интересу подносиоца представке и, као такво, није у себи садржало никакав скривени сценарио. У складу са чланом 35. став 2. ЗВП, јасно је да лице које је подносилац представке овластио да га заступа није имало право да присуствује завршном рочишту у поступку. Привремени старалац кога је именовао “ЦСР” је био професионалац, потпуно посвећен заштити интереса подносиоца представке, што се не може оспорити само на основу тога што није побијао бројне доказе који показују да се пословна способност подносиоца представке мора ограничити.

123. Подносилац представке је имао све могућности да презентује свој предмет, а разни извештаји вештака у вези са његовим менталним стањем се нису међусобно искључивали, пошто је питање кривичне одговорности подносиоца представке било посебно и различито од питања његове пословне способности у парничном контексту. Најзад, Влада је тврдила да је Општински суд прикупио и темељно размотрио разне доказе и да је на крају донео оправдан закључак.

2. Оцена Суда

124. У већини ранијих предмета пред Судом у којима је реч о „лицима болесног ума“, домаћи поступци су били у вези са њиховим притвором

и стога су разматрани према члану 5. Конвенције. Међутим, Суд је доследно утврђивао да су „процедурална обезбеђења према члану 5. ст. 1 и 4. веома слична онима према члану 6. став 1. Конвенције (видети, на пример, *Winterwerp против Холандије*, 24. октобар 1979. године, став 60, серија А број 33; *Sanchez-Reisse против Швајцарске*, пресуда од 21. октобра 1986. године, серија А број 107; *Kamranis против Грчке*, 13. јул 1995. године, серија А број 318-Б; *Pijkov против Бугарске*, број 33977/96, став 103., 26. јул 2001. године). Према томе, приликом одлучивања да ли је предметни поступак био „правичан“, Суд ће се позвати, *mutatis mutandis*, на своју судску праксу према чл. 5. став 1. (е) и 5. став 4. Конвенције, као и на члан 6. став 1. исте.

125. Суд подсећа да приликом одлучивања да ли неког појединца треба задржати у притвору као „лице болесног ума“, националним органима се признаје да имају одређени простор за процену. Домаћи органи на првом месту треба да оцене доказе изнете у конкретном случају. Задатак Суда је да размотри одлуке тих органа према Конвенцији (видети *Luberti против Италије*, пресуда од 23. фебруара 1984. године, серија А број 75, став 27.).

126. У контексту члана 6. став 1. Конвенције, Суд претпоставља да у случајевима који укључују душевно болесно лице домаћи судови, такође, треба да уживају одређени простор за процену. Тако, на пример, они могу да праве релевантне процедуралне договоре како би се осигурала правилна примена правде, заштита здравља лица о коме је реч итд. Међутим, такве мере не би требало да утичу на саму суштину права подносиоца представке на правично суђење гарантовано чланом 6. (видети, између осталог, *Shtukaturov против Русије*, број 44009/05, став 68., 27. март 2008. године).

127. У конкретном случају, Суд прво примећује да је подносилац представке био искључен са завршног рочишта и да према томе није могао да лично оспори извештај вештака који препоручује делимично лишавање његове пословне способности (видети ст. 47 – 48. у горњем тексту). Друго, у одлуци Општинског суда у вези са тим само је наведено да лично појављивање подносиоца представке не би било „сврсисходно“, у њој нема додатног образложења, а на члан 36. став 2. ЗВП једва да се позива (видети ст. 48 и 101. у горњем тексту). Треће, ни учешће подносиоца представке се није могло оправдано искључити на основу произвољне претпоставке о његовој хипотетичкој „неспособности“, како је Влада касније тврдила. Најзад, с обзиром на информације садржане у спису предмета, иако је подносилац представке имао правницу коју је Држава именовала да га заступа на предметном рочишту, он није имао могућност да се са њом састане и да јој да упутства како да води предмет (видети ст. 47 и 48. у горњем тексту).

128. С обзиром на горе наведено и без обзира на његову спремност да прихвати став Владе да се разни извештаји вештака нису међусобно искључивали, *per se*, (видети ст. 123, 84, 86, 92 и 97. у горњем тексту, тим редоследом), Суд закључује да предметни поступак, „узет у целини“ (видети *Barberá, Messegué i Jabardo против Шпаније*, 6. децембар 1988. године, став 68, серија А број 146), није испунио захтев правичног суђења. Сходно томе, он утврђује повреду члана 6. став 1 Конвенције.

Б. У вези са притужбом подносиоца представке да му је онемогућен приступ суду по питању његовог предлога да му се пословна способност врати у потпуности

1. Аргументи које су стране изнеле

129. Подносилац представке је поново потврдио своју притужбу, додавши да његова неспособност да покрене поступак за обнављање његове пословне способности, чак и уз сагласност стараоца, представља повреду члана 6.

130. Влада је приметила да због душевног обољења нека ограничења коришћења „права на суђење“ могу бити законита. Склоност подносиоца представке ка несносном вођењу парница није служила његовим најбољим интересима, нити заправо најбољим интересима Државе, која има ограничена средства да се бави великим бројем предмета у својој надлежности.

131. У вези са посебним покушајима да се пословна способност подносиоца представке поврати у потпуности, Влада је тврдила да су домаћи органи прописно примењивали релевантно домаће право, које је и само потпуно у складу са Конвенцијом. Подносилац представке је имао могућност да се овај поступак покрене у било ком тренутку када су релевантни докази то оправдавали. Најзад, Влада је истакла да између разних извештаја вештака није било контрадикторности.

2. Оцена Суда

132. У пресуди у предмету *Golder против Уједињеног Краљевства* од 21. фебруара 1975. године Суд је утврдио да члан 6. став 1. „обезбеђује свакоме право да се захтев у вези са грађанским правима и обавезама разматра пред судом или трибуналом“ (став 36., серија А број 18). На ово „право на суђење“, где је право на приступ суду један аспект, може се свако ослонити ако сматра на доказивом основу да је мешање у вршење његовог (грађанског) права незаконито и ако се жали да није било прилике да захтев достави суду према условима из члана 6. став 1

(видети, између осталог, *Roche против Уједињеног Краљевства* [ВВ], број 32555/96, став 117., ЕЦХР 2005-Х).

133. Наравно, право на приступ суду није апсолутно и може бити предмет ограничења (видети *Ashingdane v. Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. мај 1985. године, став 57., серија А број 93). Приликом израде таквих прописа, Државе уговорнице уживају одређени простор за процену (видети, *mutatis mutandis*, *Klass и други против Немачке*, пресуда од 6. септембра 1978. године, серија А број 28, стр. 23, став 49.). И поред тога, примењена ограничења не смеју ограничити или смањити приступ који остаје појединцу на такав начин или у том обиму да је угрожена сама суштина права. Штавише, ограничење неће бити комаптибилно са чланом 6. став 1 ако не тежи легитимном циљу и ако не постоји разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља коме се тежи (видети, међу многим другим, пресуду у предмету *Ashingdane* цитирану у горњем тексту, став 57.).

134. У вези са конкретним случајем и чак под претпоставком да је ограничење права подносиоца представке на приступ суду било у потпуности у складу са релевантним домаћим законом и да је тежило легитимном циљу, мишљење овог Суда је да је оно упркос томе непропорционално. Прво, иако су подносилац представке и његов старатељ поднели бројне предлоге у том смислу, четири године касније суд тек треба да разматра основаност потпуног враћања пословне способности подносиоцу представке (видети ст. 62 – 83. у горњем тексту). Друго, у том времену и сасвим одвојено од наизглед прилично површног разматрања стања подносиоца представке од стране “ЦСР” у два наврата (видети ст. 74 и 78. у горњем тексту), у овом контексту није предузет свеобухватан психијатријски преглед подносиоца представке. Најзад, важеће домаће законодавство које изгледа да не предвиђа периодично поновно разматрање стања подносиоца представке од стране суда (видети ст. 94 и 104 у горњем тексту, видети, такође, став 107, Начело 14, у горњем тексту), кључну, скоро неограничену, улогу у вези са овим, уместо тога, даје “ЦСР” (видети ст. 79 и 80. у горњем тексту као и став 124. у горњем тексту и, *mutatis mutandis*, *X против Уједињеног Краљевства*, 5. новембар 1981. године, ст. 53 и 54., серија А број 46).

135. Горе наведена разматрања су довољна да омогуће Суду да закључи да је угрожена сама суштина права подносиоца представке на суђење. Сходно томе дошло је до повреде члана 6. став 1. Конвенције.

III НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 8. КОНВЕНЦИЈЕ

136. Према члану 8. Конвенције, подносилац представке се жалио да је његово делимично лишавање пословне способности било

непропорционално и да је, као такво, повредило право на поштовање његовог приватног живота.

137. Члан 8. Конвенције гласи како следи:

“1. Свако има право на поштовање личног и породичног живота...

2. Државни органи се неће мешати у остваривање овог права сем као што је предвиђено законом и као што је неопходно у демократском друштву... ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других лица.”

А. Аргументи које су стране изнеле

138. Подносилац представке је тврдио да покретање наводно безначајних парница није могао бити довољан разлог да буде делимично лишен пословне способности и да се, чак и да је било потребе да се заштити јавни интерес, то могло лако постићи значајно блажим средствима.

139. Влада је поново навела аргументе према члану 6. у горњем тексту и закључила да подносилац представке није претрпео повреду члана 8. Она је даље приметила да су одлуке домаћих судова усвојене у складу са релевантним домаћим законодавством, да су тежиле легитимном циљу заштите права подносиоца представке, као и права других лица, и да су пропорционалне с обзиром на чињеницу да нису постојала друга блажа средства.

Б. Оцена Суда

140. Суд подсећа да ће свако мешање у право појединца на поштовање његовог приватног живота представљати повреду члана 8. осим ако није „у складу са законом“, ако тежи легитимном циљу или циљевима према ставу 2., и ако је „неопходно у демократском друштву“ у смислу да је пропорционално циљевима којима тежи.

141. Посебно, органи морају да постигну правичну равнотежу између интереса лица „болесног ума“ и других легитимних интереса. Међутим, по правилу, у таквом сложеном питању као што је утврђивање нечије душевне способности, органи треба да уживају велики простор за процену. Ово се најчешће објашњава чињеницом да је за националне органе добро да имају директан контакт са лицима о којима је реч и да су због тога они у најбољој позицији да одлуче о таквим питањима. Задатак Суда је пре да разматра одлуке које су усвојили национални органи према Конвенцији у вршењу њихових овлашћења (видети, *mutatis mutandis*, *Bronda против Италије*, пресуда од 9. јуна 1998. године, *Извештају* 1998-IV, стр. 1491, став 59.).

142. Простор за процену који ће се одобрити надлежним домаћим органима ће варирати према природи питања и важности интереса у питању (видети *Elsholz против Немачке* [ВВ], број 25735/94, став 49., ЕЦХР 2000-VIII). Строже разматрање је потребно у вези са озбиљним ограничењима у сфери приватног живота.

143. Даље, Суд подсећа да, док члан 8. Конвенције не садржи изричите процедуралне захтеве, „поступак доношења одлука укључен у мере мешања мора бити правичан и такав да обезбеђује потребно поштовање интереса заштићених чланом 8.“ (видети *Görgülü против Немачке*, број 74969/01, став 52., 26. фебруар 2004. године). Обим простора за процену Државе стога зависи од квалитета поступка доношења одлука. Ако у том поступку постоје неки озбиљни недостаци, закључци домаћих органа ће више бити изложени критици (видети, *mutatis mutandis*, *Sahin против Немачке*, број 30943/96, став 46. и даље, 11. октобар 2001. године).

144. У конкретном случају, Суд примећује да ограничење пословне способности подносиоца представке без сумње представља мешање у његов „приватни живот“. Чак и под претпоставком да је ово мешање у „складу са законом“ и да домаћи органи теже „леgitимном циљу“, у смислу члана 8. став 2, Суд је мишљења да употребљена средства нису била пропорционална циљевима којима се тежи. Посебно, док је ограничење пословне способности подносиоца представке (укључујући и његову неспособност да самостално учествује у правним пословима, поднесе захтев за инвалидску пензију, одлучује о лечењу, или чак добије и кредит) веома озбиљно, поступак на основу кога су домаћи судови донели такве одлуке је сам по себи био фундаментално мањкав (видети ст. 127 и 128.). Штавише, неких четири године касније и упркос поновљеним предлозима у том смислу, пословну способност подносиоца представке суд тек треба поново да разматра у погледу основаности (видети ст. 134 и 135.). Најзад, Суд потврђује да се правном систему мора дозволити да се сам заштити од неносних тужилаца, али сматра да је на домаћим органима да установе делотворан судски механизам који ће се бавити захтевима таквих тужилаца, без прибегавања додатним мерама које погађају њихову пословну способност.

145. Према томе, дошло је до кршења права подносиоца представке на поштовање његовог приватног живота и повреде члана 8. Конвенције.

IV НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 13. КОНВЕНЦИЈЕ

146. Најзад, подносилац представке се жалио према члану 13. Конвенције да му поступак који је имао за резултат делимично лишавање његове пословне способности није обезбедио делотворан правни лек за повреду његовог приватног живота, и да су сви његови

каснији покушаји да се ова одлука поново размотри одбачени без разматрања њихове основаности.

147. Суд је мишљења да је ова притужба, иако парафразирана у извесној мери, у суштини иста као притужбе већ разматране према члану 6. став 1. С обзиром на његово мишљење у вези са овом одредбом, Суд сматра да притужба подносиоца представке према члану 13. не захтева да буде посебно разматрана у погледу основаности.

V ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

148. Члан 41. Конвенције предвиђа:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.“

A. Штета

149. Подносилац представке је тражио 20,000 евра (ЕУР) за претрпљену нематеријалну штету.

150. Влада је оспорила овај захтев.

151. Суд сматра да је подносилац представке претрпео извесну нематеријалну штету која се не може довољно надокнадити само утврђивањем повреде Конвенције. С обзиром на карактер повреда утврђених у конкретном предмету и процењујући на правичној основи, Суд подносиоцу представке додељује 12.000 евра по овом основу.

B. Трошкови

152. Подносилац представке је, такође, тражио накнаду од 3.360 евра на име адвокатских трошкова у поступку пред Судом. Он је доставио уговор о трошковима између њега и г. Y. Grozev, као и преглед сатнице ангажовања адвоката.

153. По мишљењу Владе, овај захтев је превисок.

154. Према пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они стварно и неопходно настали и да су оправдани у погледу износа. У предметном случају, на основу докумената које поседује и горе наведених критеријума, Суд сматра да је оправдано да се подносиоцу представке додели износ од 3.000 евра за поступак пред њим.

В. Затезна камата

155. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Проглашава* представку допуштеном,
2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са правичношћу поступка који је имао за резултат делимично лишавање подносиоца представке пословне способности;
3. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са правом подносиоца представке на приступ суду ради враћања његове пословне способности у потпуности;
4. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 8. Конвенције;
5. *Утврђује* да није неопходно да се посебно разматра притужба према члану 13. Конвенције;
6. *Утврђује*
  - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцу представке, у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, који ће бити претворени у српске динаре по курсу који ће важити на дан исплате:
    - (i) 12.000 евра (дванаест хиљада евра) на име претрпљене нематеријалне штете, плус сваки порез који подносилац представке може платити;
    - (ii) 3.000 евра (три хиљаде евра) на име трошкова, плус сваки порез који подносилац представке може платити;
  - (в) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена;
7. *Одбија* преостали део захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми 13. октобра 2009. године, према Правилу 77 ст. 2 и 3. Пословника Суда.

Françoise Elens-Passos,
Заменик Секретара одељења
Председник

F. TULKENS,